

La Pabordia

Fonollosa

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Camps. Mas La Pabordia s/n (08259 Fonollosa)
Emplaçament Des de la BV3008, al km 13 cal agafar el trencall que mena a Camps i passat 1 km, trencar a la dreta

Coordenades:

Latitud: 41.76838
Longitud: 1.6802
UTM Est (X): 390301
UTM Nord (Y): 4624902

Classificació

Número de fitxa 08084 - 72
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XIII-XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: L'edifici és ben conservat, tot i que caldria adecentar l'interior de l'església, utilitzada actualment com a magatzem.
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 002100CG92E001
Autoria de la fitxa Raquel Valdenebro Manrique
Data de registre de la fitxa: dv., 13/05/2005 - 02:00

Descripció

Conjunt arquitectònic format pel Mas anomenat la Pabordia i l'antiga església de Santa Maria de Caselles, actualment sense culte. El Mas pròpiament dit es tracta d'una construcció formada per la casa anomenada de la Pabordia i alguns coberts propers ubicats a llevant i al nord del Conjunt. La casa pròpiament dita es tracta d'una construcció de planta rectangular coberta a dues aigües amb el carener paral·lel a la façana. La construcció és feta amb mur de mamposteria irregular sense arrebossar, i compta amb planta baixa, primer pis i segon pis. La casa té la façana principal orientada a llevant. L'accés es realitza mitjançant un gran portal adovellat ubicat a l'extrem nord de la façana que compta amb la data de 1644, marcada a la dovella superior. Al primer pis s'obre dues finestres quadrangulares de petites dimensions, i al segon pis tres finestres també quadrangulares de petites dimensions. La façana de posterior de ponent ha estat recentment remodelada, acondicionant un accés mitjançant escales. A l'extrem N-E del conjunt s'aixequen uns moderns coberts que duen la data de 1915. Aquests coberts foren aixecats a sobre de l'antic cementiri de l'església de la Pabordia. Adossada al nord de la casa en sentit perpendicular s'aixeca l'antiga església de Santa Maria de Caselles. L'edifici és una construcció romànica obrada al segle XIII, que a pesar d'haver estat sobrealçada, manté la seva estructura primitiva, corresponent a una església d'una nau rectangular, rematada vers llevant amb un absis semicircular, al centre del qual s'obre una finestra d'un sol escaix. Tot el conjunt de l'església fou sobreaiixecat amb la superposició d'un cos d'edifici que situà la capella a la mateixa alçada del mas. El motiu d'aquest aixecament devia ser el d'evitar les humitats de la volta, i es devia fer entorn al segle XVIII. Aquest sobreaiixecament pot apreciar-se a partir d'una cornisa exterior que recorre tota l'església. El parament inferior a la cornisa és fet amb carreus quadrangulares i rectangulars ben escairats, col·locats de forma ordenada a trencajunt. El parament superior a la cornisa és fet amb mur de mamposteria irregular, malgrat que els carreus mantenen una ordenació molt aconseguida. L'orientació de la capella és fa amb l'absis a llevant, restant la porta d'accés a la capella a la façana de ponent. Es tracta d'un portal allindat sense cap mena d'ornamentació, ni dates, construït segurament quan es produí el sobreaiixecament de l'edifici, en substitució d'un possible portal romànic anterior. A la façana nord de la capella, s'obrí l'any 1931 una petita porta allindada que permetia l'accés a l'interior de l'església, aleshores convertida en escola pública. Destaca també l'existència d'un campanar d'espadanya, construït segurament quan es produí la reforma exterior que sobreaiixecà l'església i el portal d'accés. Exteriorment l'edifici no mostra cap mena d'ornamentació, tret de la cornisa que separa i delimita l'obra romànica de la moderna. Els paraments interiors han estat arrebossats, tret que això no priva de veure'n l'estructura resolta amb una volta força apuntada, que com el quart de volta que cobreix l'absis, arrenca d'una cornisa, que a manera de motllura, recorre el perímetre interior del temple. Un simple ressalt, interposat entre la nau i l'absis, fa la degradació i dona pas a l'obertura de l'absis, resolta amb un arc de mig punt.

Observacions:

Objectes vinculats a la capella: -Existia un antic altar que es trobava vinculat a l'església, i formava part d'un curiós retaule de terracuita, fet l'any 1541 pel terrisser de Barcelona Francesc Mates. Valentí Noguera va escriure al respecte l'any 1911: "Així com el major obrat de terrissa és dedicat a La Mare de Déu dels Àngels, estant agenollat a sos peus una figura en relleu que recorda a Sant Bernat Calbói, bisbe de Vic, qui consagrà la capella " [NOGUERA, 1911: 22-24]. En aquest retaule s'hi llegia la següent llegenda: "L'any 1541 fonc fet lo present retaule per lo reverent Garau Negrel, paborde de dit monestir per mans de Francesc Mates, terrer de Barcelona" [NOGUERA, 1911:22-24]. Aquest altar fou venut pel propietari del mas poc abans del 1936. L'església apareix fotografiada a l'inventari d'esglésies de J.Gavin. [GAVIN J, 1979: 79]

Història

La construcció de l'església de Santa Maria de Caselles es dugué a terme vers l'any 1220 pels senyors feudataris del castell de Fals, Elisenda de Fals, i el seu marit Ermengol Sensterra. Aquesta església fou

consagrada en principi a Santa Maria, i cedida al monestir de l'Estany el 1221 pels seus fundadors, juntament amb una dotació de terres i 15 masos situats a les parròquies de Santa Maria de Camps, Sant Vicenç de Fals, Sant Andreu de Comallonga, Sant Pere Vilalta i de Santa Maria de Segur. Li fou donada amb la condició de que el prior de l'Estany, Ramon de Gurb, i els seus canonges, establissin en aquesta parròquia dos canonges regulars, que haurien de viure constantment. Aquests, havien de celebrar el culte diví, i pregar per les ànimes dels fundadors, que volien ser enterrats en aquesta església. [AA.DD.1984: 249] El 19 de març de 1235 el bisbe de Vic Bernat Calbó, a petició dels senyors de Fals i els priors del monestir de l'Estany, consagraren l'església convertida ja en una pabordia. En aquesta ocasió els seus fundadors els delmes i bens que li havien lliurat el 1221, i un cens anual de 60 sous i 8 quarteres de blat. El bisbe li concedí un cementiri propi i una sagrera de trenta passes, a la vegada que consagrava la vida monàstica dels canonges que hi vivien. [AA.DD.1984: 249]. Així restava consagrat aquest petit monestir amb un paborde i dos canonges, amo de tota una sèrie de béns que formaven la Quadra de la Pabordia. A presència de pabordes és contínua fins el 1770, i eren anomenats per a aquest càrrec canonges seculars de l'Estany, o bé simples sacerdots o rectors del veïnat. L'any 1770 la pabordia i els seus béns foren donats com a dotació del Seminari de Vic, fundat feia pocs anys. Des d'aleshores foren pabordes de Caselles els rectors del seminari fins que l'any 1885, tots els béns foren venuts a un particular de Manresa. [AA.DD.1984: 250] A través de les visites pastorals es coneix que fins després de mitjans del segle XIV vivien allà tres canonges i algun servent. El segle XV, nomès es fa esment un paborde, que sovint ni tan sols residia. En lloc seu hi havia normalment un sacerdot o dos que tenien l'obligació d'assistir 50 misses l'any per raó dels rèdits de la pabordia. A partir de l'any 1931 l'església va ser convertida en l'escola pública de Camps, i després de l'any 1939 en magatzem i graner de la casa. El mas va ser construït de forma adossada a la capella segurament a partir del segle XVII-XVIII, com a residència de la família que guardava els béns de la pabordia, i segurament devia ser construïda a sobre d'alguna construcció més antiga que devia servir com a residència dels pabordes i canonges. L'any 1930 va ser adquirida en propietat pels masovers que llavors hi vivien -la família Bonvehí-. Amb anterioritat a aquesta data l'església encara continuava en funcionament, restant el segon pis com a residència dels canonges, quan passaven alguna nit a la Pabordia. A partir del 1931, quan l'església va ser convertida en escola, passà a ser la residència del mestre.

Bibliografia

NOGUERA VALENTÍ prev (1911) "Fonollosa, Camps i Manresa", pags.22-24 LARI JOAN. La pabordia de Santa Maria de Caselles. VILA I VILA J.M. (1987) Fonollosa . Història del Bages. Vol I. Pàgs. 275-282.

